

**USPEŠNO
LETO
JE ZA
NAMI**

str. 3

DOMOTOŽJE

str. 6

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 14. januarja 1999 ❁ Leto IX, št. 1

Novo leto – novo delo

Z začetkom novega leta se začenja (ali nadaljuje) tudi (novo) delo v porabskih kulturnih skupinah. Zveza Slovencev si je že ob ustanovitvi zapisala med najvažnejše naloge spodbujanje kulturne dejavnosti med porabskimi Slovenci. Amaterska kulturna dejavnost je bila sicer dokaj razširjena med Slovenci ob Rabi tudi pred ustanovitvijo Zveze, toda bila je precej enolična, kajti zajemala je le folklorno in zborovsko področje. Dejavnosti, kjer bi se jezik – bodisi porabsčina, bodisi knjižna slovenščina – uporabljal kot sredstvo, skorajda ni bilo. Torej bilo je potrebno kulturno dejavnost razširiti na lutkovno in gledališko področje.

Trenutno deluje v Porabju 7 kulturnih društev, vanje je vključenih preko 100 članov. Za kulturno dejavnost v Porabju splošno velja, da je to ljubiteljska kulturna dejavnost, ki pa naj bi ob ohranjanju ljudske kulture oziroma ustvarjanju novih vrednot na odru, imela tudi dodatne naloge. Kulturna društva naj bi nudila dober teren za ohranjanje, celo razvijanje maternega jezika. Ta "stranski učinek" se nam zdi zelo važen, zato je Zveza hvaležna mentorjem,

Konec prejšnjega leta so pevke iz Monoštra in Števanovcev praznovale 5. obletnico delovanja. Predstavile so se pod vodstvom Marije Rituper.

ki prihajajo v društva iz Prekmurja. Kako lahko dober mentor člane svoje skupine mimogrede navadi na to, da je slovenščina jezik splošnega sporazumevanja in ne le sredstvo odrskih nastopov, vidimo pri ljudskih pevkih v Monoštru in Števanovcih. Njihovo delo strokovno usmerja Marija Rituper, glasbena pedagoginja iz Murske Sobote. Peto obletnico svojega delovanja sta skupini praznovali ob koncu leta na zaključni prireditvi kulturnih društev.

Pri nekaterih društvih se pa prav zdaj zgoščuje delo, kajti svoj končni produkt želijo predstaviti v času obletnice slovenskega kulturnega praznika. Milivoj M. Roš pripravlja z gledališko skupino Nindrik-indrik igro Gorana Gluviča, seveda prevedeno v porabsko narečje. Tudi lutkarji na Gornjem Seniku pripravljajo novo predstavo. Tudi ostala društva redno vadijo, saj jih v novem letu čaka nešteto nastopov. Želimo jim uspešno delo s tem, naj ne pozabijo, da je "stranski učinek" (materinščina) enako važen ali menda še važejši kot končni produkt, s katerim nastopamo na odru. V tem duhu naj bi potekalo delo v društvih l. 1999.

-M.S.-

Dan manjšin z novostmi

18. decembra 1998 je bila v Lovski dvorani madžarskega Parlamenta krajša svečanost ob dnevu manjšin. V okviru le-te je ministrski predsednik predal predstavnikom manjšin na Madžarskem ter Madžarov v zamejstvu t.i. priznanja "Za manjšine" (Pro minoritate). Priznanje posameznikov iz vrst manjšin na Madžarskem je dobil Heinrich Reitingner, ki je bil po drugi svetovni vojni interniran v Nemčijo, toda tudi po tem si je prizadeval, da bi pomagal Nemcem na Madžarskem. Njegovo delovanje ter posredovalno vlogo med Nemčijo in Madžarsko so že večkrat priznali z visokimi priznanji.

Priznanje za društva sta si delili dve poljski društvi, in sicer Poljsko katoliško društvo sv. Adalberta ter Kulturno društvo Jožef Bem. Katoliško društvo sv. Adalberta so ustanovili l. 1992. Tudi s pomočjo članov društva so obnovili poljsko cerkev Sv. Marije Pomočni-

ce v Kóbányi. Kot pobudniki in organizatorji Dnevnih poljske kulture so letos že četrty priredili pomembno mednarodno prireditev. Kulturno društvo Jožef Bem

pino "Dwa Bratanki", pred kratkim pa tudi organizacijo skavtov. Priznanje za zamejske Madžare sta prejela zakonca Molnár za ustanovitev ot-

vanje prebivalcev.

Skupinsko priznanje je dobilo Madžarsko narodno gledališče Illyés Gyula v Beregszászu (Podkarpatje-Ukrajina). Zgodovina madžarskega gledališča v Ukrajini je povezana z letnico 1989, ko se je na Akademiji za film in gledališče v Kijevu začelo izobraževanje v prvem madžarskem oddelku. Diplomirani igralci v tem oddelku so pozneje ustanovili Madžarsko narodno gledališče. Kljub precej težkim okoliščinam poteka umetniško delo na visoki ravni, kar dokazuje nešteto priznanj, diplom in tudi udeležba na raznih mednarodnih gledaliških festivalih. Gledališče opravlja svoje poslanstvo v prvi vrsti med madžarsko manjšino v Podkarpatju.

Podelitve priznanj so se udeležili tudi predsedniki državnih samouprav. Nekateri so izrazili zaskrbljenost, ker je nova vlada zmanjšala število priznanj. Prejšnja leta so namreč podelili

10-10 priznanj za manjšine na Madžarskem in za zamejske Madžare. Letos so podelili 2-2 priznanji. S tem je pa seveda večja tudi denarna nagrada, ki pripada odlikovancem. O le-teh so se pa odločili ministri treh resorjev, ki so kompetentni v manjšinskih zadevah.

Novi element v lanskem praznovanju dneva manjšin je bil, da so prvič - odkar ta dan obstaja - praznovali skupaj vse manjšine na Madžarskem. Prireditev je bila v Bolgarskem kulturnem centru v Budimpešti. Po pozdravnih besedah dr. Tošoja Dončeva, predsednika Urada za manjšine, je imela svečani nagovor dr. Ibolya Dávid, ministrica za pravosodje.

Kulturni program je bil precej pester, saj je sodelovalo vseh 13 manjšin. Slovence je zastopal ansambel Lacija Korpiča in ženski kvartet iz Monoštra.

Ferenc Kranjec
Budimpešta

Goste je pozdravil dr. Dončev Tošo, predsednik Urada za manjšine. Okrog njega predstavniki 13 manjšin v narodnih nošah.

je bilo ustanovljeno l. 1958. Preko svojih sekcij že več kot 40 let ohranja poljsko kulturo in jezik, s tem pa tudi identiteto Poljakov na Madžarskem. Od l. 1982 izdajajo periodiko "Glas Polonii", l. 1968 so ustanovili mladinsko folklorno sku-

roškega zavoda v Zsomboku (Transilvanija). Gospa Molnár je duhovnica, njen mož pa profesor teologije. Zakonca sta v okviru cerkve ustanovila dom za otroke, ki so ostali brez staršev in sicer na območju, s katerega je bilo zelo močno odselje-

Čar jezika, običajev in časa onstran Srebrnega brega

Ko se izteka leto, nas mnogi obdarjajo s koledarji. Pa ne samo zato, da bi z njimi šteli bolj ali manj srečne dneve, temveč bolj zato, da bi se spomnili darovatelja.

Dandanes prevladuje stenski tip koledarja, ki je predvsem reklamne narave, marsikateri pa ima zmeraj pri sebi tudi žepni koledarček, poslovnež celo elektronskega, medtem ko je moč najti na priročnih knjižnih policah knjižne koledarje, ki imajo prav dolgo zgodovino. Pri nas je prve Pratique koncem 18. stoletja urejeval Valentin Vodnik, dandanes pa je moč pri nas najti poleg katoliških Stopinj ali Evangelicanskega koledarja tudi letošnji **Slovenski koledar** (Letopis Slovencev na Madžarskem), ki z vsakoletno izdajo vedno znova dokazujejo, da *domašnja rejč ešče neje mrla*.

In res ni. Potem ko so se odprle meje in dokončno, upamo, padla tudi železna zavesa, so tudi naši porabski Goričanci, kakor jih raje imenujem, svobodneje zadihali, o čemer pričča tudi članek o srečanju slovenskega predsednika g. Milana Kučana z madžarskim predsednikom dr. Árpádom Gónczem od odprtju Slovenske hiše v Monoštru, katere gradnja je prav tako ovekovečena, seveda poleg mnogih drugih dogodkov, v fotokroniki. Prav je tudi, da so natisnjene različne razglednice porabskih slovenskih krajev; prav one vnašajo v moderni čas kanček nostalgije, še več, zdi se, da se čas na porabskih gričih, od koder se razgrinja prelep razgled na *Slavsko*, vrti malce počasneje.

In prav je tako. Vedno me je bilo namreč strah, kar je slutiti tudi iz članka Franceka Mukiča,

da "današnja šolska mladina v Porabju ne govori več materne jezika niti v primerih, ko sta oba starša Slovenca". Vendar bi se ta strah, hvala Bogu, tudi dal premagati, če bi se zganila tudi Cerkev in poslala na Gorenji Senik slovenskega duhovnika. Veliko zaslug za ohranjanje naše besede v cerkvi ima predvsem duhovnik Ivan Camplin, ki se oglašva v koledarju z zgodnico o njegovih peripetijah z motornimi vozili.

Naj povem, žalostno, da sem enega izmed njih srečal v daljnem Zalaegerszegu; njegova *domanja rejč* je bila tako pristna in tekoča, da sem bil kar očaran. Kot sem očaran od mnogih zapisov v porabsčini, ki se le v odtenkih razlikujejo od goričanščine. Zelo vesel sem, da je Ljubljana končno popustila z vsiljevanjem knjižne slovenščine in prav v

mnogih prijetnih zgodbicah, anekdotah ali celo v vich je čutili notranji in plemeniti čar porabsčine, ki se bo, vsaj upam, v zelo kratkem času slišala tudi preko valov monoštrskega slovenskega radia. Podobno, morda še hujšo asimilacijo, kot je razbrati iz Ružičevega zapisa, je čutili tudi med manjšo slovensko manjšino v radgonskem kotu, še več, Ružič pravi, da bi jih bilo treba iztrgati iz anonimnosti, kar Porabci prav gotovo so.

K temu je v veliki meri prispevala tudi gledališka skupina Nindrik-indrik, ki je zadnji dve leti uprizorila kar dvoje iger, o čemer piše Klara Fodor.

Seveda pa ne manjka tudi aktualnih člankov, med katerimi je zelo zanimiv pogovor Ibolye Dončec s *porabskim sinom* in evropskim atletskim prvakom Tiborjem Gečekom, medtem ko Irena Pavlič predstavlja

Antala Rogana, prvega slovenskega poslanca v madžarskem parlamentu. In še in še.

Zmeraj, ko vzamem v roke **Slovenski koledar**, v katerem tudi sam zelo rad sodelujem, me navdaja upanje, da se onstran Srebrnega brega marsikaj premika na bolje, kajti vsak dan v letu nima le svojega imena, temveč tudi kako slovensko besedo. Ta ideja urednika mi je posebej všeč, želim si lahko le še, da bi bil prihodnji **Slovenski koledar** še bogatejši, pa ne samo zaradi prelomnega leta 2000, temveč zaradi ljubezni do domače besede, ki se ohranja seveda tudi na straneh tega koledarja, ki bi moral biti prisoten tudi v naši *okroglini*.

Milan Vincetič

Štenjé

ŠPILA Z REČAMI

Tomaž Šalamun se je naraudo v Zagrebi (1941). V 60. letjaj je začno pesmi pisati, štere je vöduv in več knjigaj (napril. *Poker, Romanje za Maruško, Bela Itaka, Amerika*). Šalamun je začno spoj ovaške pesmi pisati, kak pesniki pred njim. V svoji pesmaj se špila z rečami, za njega so pesmi špila, nej resno delo. Tau se vidi v pesmi *Pes* to:

Pes! Kaj delaš s svojo dlako? Valjaš se po blatu kot kak pujs.

Kutya! Mit müvelsz a szöröddel? Hemperegysz a sárban mint egy malac.

Vstaneš in mene pošpricaš in mežikaš in zehaš.

Felállsz és lefröcskölsz és hunyorogsz és ásitasz.

Pes! Kdo je bila tvoja mati, nimaš bratov in sester? So te vsi pustili in zaspali za kakim vogalom? Lačen si. Len in podivjan.

Kutya! Ki volt az anyád, nincsenek testvéreid? Mind elhagytak és elaludtak egy sarkon? Éhes vagy. Lusta és vad.

Pes! Jaz te nisem še nikoli videl. Po cesti tečeš in se ustaviš, po pločniku tečeš in spet po cesti.

Kutya! Sohasem láttalak. Futsz az úton és megállsz, hol a járdán, hol az úton futsz.

Zvezde ti bodo padle na glavo, čuden si. Pusti ti konzervno škatlo pri miru. Pes! Tako si čuden.

A csillagok a fejedre hullnak, furcsa vagy. Hagyd békén azt a konzervdobozt. Kutya! Olyan furcsa vagy.

(prevod: Marija Kozar)

Marija Kozar

Spremljajte televizijsko oddajo SLOVENSKI UTRINKI

vsaki drugi torek ob 16.00 na
1. programu madžarske televizije.
Naslednja oddaja bo v torek,
19. januarja 1999.
Ponovitev v soboto, 23. januarja,
ob 8.45, na 2. programu.

SLOVENSKA SLOVNICA

Slovenska slovnica Franceka Mukiča se dobi na Zvezi Slovencev v Monoštru (Deák Ferenc u. 17.). Cena: 1.000 forintov.

SZLOVÉN NYELVKÖNYV

Mukics Ferenc Szlovén nyelvkönyve megvásárolható Szentgotthárdon a Szlovén Szövetségen (Deák Ferenc út 17.). Ára: 1.000 forint.

Uspešno leto je za nami

Slovensko društvo v Budimpešti je že več kak eno leto v nauvom mesti. Tau že vsakši vej, ka tau mesto ma Državna slovenska samouprava pa našomi družtvi tó da mesto za delo in za prireditve. Sé smo se spakivali leta 1997. Že prvoga majuša smo tū bili. Prireditve pa srečanja smo pa nej mogli meti, ka smo nej meli opreme (berendezés). Pri tejm, ka smo si tau notri spravili, so nam pomagala slovenska podjetja, štera so v Budimpešti, pa samouprava tó. Tak ka smo novembra leta 1997 meli prvo srečanje v novi prostoraj, na tau smo pa pozvali števanovski ženski zbor. One so nastopile pod vodstvom Marije Ritur iz Murske Sobot. Decembra smo meli božični koncert. Nastopo je gornjeseniški pevski zbor pod vodstvom Marije Trifus in meli smo še likovno razstavo umetnikov Društva upokojencev iz Murske Sobot.

Leta 1998 smo se pa šestkrat srečali. Februara smo svetili slovenski kulturni svetek, dej je gora staupo Evgen Car s Poredošovim Janošom. Marcíuša sta prišla Marija Kozar Mukič in Francek Mukič. Na prireditvi sta dve knjigi bili notri pokazani: Etnološki slovar od Marije pa Učbenik slovenskega jezika od Franceka. Majuša smo se srečali s pevskim zborom iz Murske Sobot. Zbor društva upokojencev nam je pripravil nepozabni večer. Juníuša smo šli na romanje v Vác k generalnoma vikarji, gospaudi Jožefi Závci, ki že dugo lejt dela v tom mesti, doma pa je z Gorenjoga Senika. Oktobra smo pozvali slovensko gledališko skupino. Oni so nam notri pokazali igro Gde je meja. Decembra je pri našom družtvi gostovala folklorna skupina z Gorenjoga Senika. Pa smo notri pokazali knjigo od Irene Barber Življenje je kratko. Seniška folklorna skupina že več kak deset lejt dela. Vseposedi v Porabji jo poznajo, samo našo lústvo v

Pešti nej, ka rejdko dejo domau. Zatau smo mislili, da je pozovemo. Tak ka so 12. decembra bili gostje našoga družtva. Skupino vodi Lojzek Hanžek, strokovno pa ji pomagajo iz Slovenije. Sku-

venska samouprava je že predlani dala malo darilo njim za božic pa lani tó. Na tom našom srečanju pa ovak tó vsigdar mamogoste iz veleposlaništva R Slovenije. Meli smo že goste iz

Senička folklorja v Budimpešti

pina ma posebej muzikante. V hiši, dej samouprava ma mesto, je ples bijo v gangi, dej notri pridemo, ka je v naši prostoraj malo mesta. Pa tisti, ka se v tej hiši držijo, so tó steli videti naše plese in čúti našo muziko. Veselili smo se pa smo ponosni bili na Senčare, tak na plesce kak na muzikante.

Po plesi smo šli na tretji štauk, v naše prostore. Tam smo notri pokazali knjigo Irene Barber. Gospod Jože Vild iz Murske Sobot je napisal h knjigi uvod. Tudi zdaj je sploj lepau gučo o tej knjigi. Jo že vsi poznamo. Nas pela nazaj v Porabje, zgodbe se godijo tam. V vasnicaj, odkec smo prišli mi tó. Irena Barber nam je pripovedjala, kak je začnila pisati najprvin v novine, potejn je pa iz tej zgodbic nastala prva knjiga pa druga. Mi smo jo prosili, naj šče dosta takšni knjig piše. Mi je tó dobimo, ka nam je Zveza Slovencev pošle. Tau pa pomeni, če je v roke vze-mamo, gda štemo, te slovenski "gučimo". S tejm si tó ohranjamo slovenski jezik. Pri nas je takšna šega, če se srečamo, pozovemo cejlo držino. Mlajše tó. Kam dejejo stariše mlajše? Zatau smo radi, če je pripelejo s sebov. Decembra smo tó zvali mlajše. Državna slo-

Slovenije tó. Skoro vsigdar pride g. Ida Močivnik, veleposlanica, potejm Mitja Močnik, pooblaščen minister in Iztok Grmek, prvi sekretar. Velkokrat so bili naši gostje sodelavci Zveze Slovencev na Madžarskem in sodelavci Državne slovenske samouprave. V nauvom mesti smo meli osem prireditev. Lani iz toga šest. Pejnaze smo mogli prositi po natečaju. Tam je pa tak, ka cejle stroške ne dajo. Svoje pejnaze društvo mora vcuaj djati. Odkec pa mi mamogoste pejnaze? Nam je dala Zveza Slovencev 100 gezero, potejn 200 gezero smo dobili od Komisije za manjšine v parlamentu. Za mesto nam pa tó nej trbej plačati, ka nam samouprava zaupston da. Nej je naleki prošnje pisati, ka telko vse prosijo zraven, potejm se pa zračunati, vse je težko.

No, tau se pravi, ka nam nika ne zleti z neba, za vse trbej delati, če tej eni rejsan mislijo, ka nam tau vse v lampe spadne. Če bi meli proračun ali kakšne stalne pejnaze, na stere bi vsigdar leko računali, te bi baugše bilau. Kak koli je bilau, mislim, ka smo uspešno leto njali za sebov.

Irena Pavlič
predsednica družtva

OD SLOVENIJE...

Letos nekoliko nižja gospodarska rast

Gospodarska rast v Sloveniji bo po ocenah Urada RS za makroekonomske analize in razvoj v letu 1999 predvidoma dosegla 3,75 odstotka, povprečna letna inflacija bo predvidoma znašala 6,8 odstotka, medtem ko naj bi bila brezposelnost nekoliko nižja kot v letu 1998, in sicer naj bi se stopnja registrirane brezposelnosti gibala okoli 14 odstotkov.

Državna poraba se bo v letu 1999 predvidoma povečala za 2,3 odstotka, s čimer bi naj dosegla raven realnih letnih rasti v državah EU v zadnjih letih. Lani je rast državne porabe znašala 4,6 odstotka, predlani pa 3,2 odstotka. Sicer pa naj bi po ocenah, ki predvidevajo uvedbo davka na dodano vrednost sredi leta 1999 in podaljšanje proračunskega leta v januar 2000, javnofinančni primanjkljaj znašal 0,7 odstotka predvidene BDP.

Češki zunanji minister Jan Kavan v Ljubljani

Na povabilo slovenskega zunanjega ministra Borisa Frleca se je v četrtek, 7. januarja, na enodnevnem delovnem obisku v Ljubljani mudil zunanji minister Češke republike Jan Kavan. Poleg gostitelja so ga sprejeli še predsednik države Milan Kučan, premier Janez Drnovšek, minister za evropske zadeve Igor Bavčar in predsednik parlamentarnega odbora za mednarodne odnose Jelko Kacin. Osrednje teme pogovorov so bili dvostranski politični odnosi, gospodarsko sodelovanje in sodelovanje v Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini. Zunanja ministra Frlec in Kavan sta med obiskom podpisala skupno izjavo o sodelovanju med Slovenijo in Češko na področju razminiranja in pomoči žrtvam min v Bosni in Hercegovini.

Kar zadeva blagovno menjavo, pri kateri Slovenija še vedno beleži primanjkljaj, so slovenska podjetja v prvih desetih mesecih leta 1998 na Češko izvozila za 119,8 milijona dolarjev blaga, kar je en odstotek manj kot v enakem obdobju leta 1997; uvozila pa za 222,9 milijona dolarjev blaga ali 14 odstotkov več kot leto prej.

Pismo iz Sobote

Küjanje in želoudec

Na, že smo pa vküper, vcejlak zdravi pa trejzne glave, s svetkami daleč za nami. Kak do se nam spunjavale želje, tou mo pa leko cejlo leto čakali. Moram prajti, ka se je meni edna želja že spunila. Vej se pa ške spounnite, kak je moja tašča Regina, trno čedna ženska, škela biti novinar, pa kak je pisala v naše novine. Na, ta moja velka želja, naj več ne kokodače po tom porabskom papejri, se mi je tak brž spunila, ka kumaj vörvlem, ka je tou istina. Vse vküper pa se je zgodilo včasi prvi den po svejtkaj. Eške sam se ranč nej dobro zbüjdo, je primajütala ta k meni z nekšimi novinami. Ličila mi ji je ta na sto pa prajla:

- Na dragi moj zet, tou si pogledni, ka si ne boš brodo, ka si ti najbole pameten. Ge sam začala pisati za velke novine, stere cejla Slovenija šté. Na, pogledni si, samo pazi, ka ti nous gora ne pouči.

Ka sam zagledno? Tam na trinajstoj strani tej novin je na veliko pisalo Za vas küja küjarca Regina. Pod tem naslovon je moja tašča Regina, trno čedna ženska, doli spisala, kak se küjajo pa pečejo ribe.

- Pa ka si ne boš brodo, ka je tou vse! Vskiši teden mo mejla v tej novinaj svoj plac, gde mo dojavala, kak se kaj sküja. Tak, ka boš zna! - In je že odišla tadale pisat recepte.

Vej pa rejsan, ka naj si sploj brodim? Nika. Od Reginine künje ge največ vem povedati, tak ka tisti, steri do po njenom küjali, nedo najboukše obodili. Vej ne pravim, ka ne vej küjati, dapa... Dapa, drugo od zrejzancove žüpe pa zelja s klobasov ge ne bi glij škeu gesti. Moram vam prajti, ka sam trno nervouzno čako ponejdek, ka mo leko prešto, ka de v

ponejdek ponüjala za gesti. Vejte, ka je bilou tam na trinajstoj strani? Nika! Od moje tašče Regine, trno čedne ženske, čistak nika, vači pa je pisalo vsefele. Obračo sam novine, isko tadale po vsej kükaj, ali küjarca Regina je nindri nika nej küjala. Zato sam jo pito, ka tou znamenüje. Samo je neka strouсила glavou pa čemerno prajla:

- Ka pa uni vejo, ka je dobra künja!
Meni pa vrag nej dau mejra. Tam na tej novinaj mam neka spoznane lidi. Obrno sam telefon in pouzvo. Najprle sam tam vse lipou pozdravo, te pa začo tak kouli riti v žepko spitavati, če kaj vejo o küjarci Regini. Tisti tam na ovom kraji me je tak s strajom pito, če je meni tö lagvo bilou.

- Zakoj lagvo? sam ga pito nazaj.
- Vej pa pisali so nam pa so nas zvali, ka tisto, ka je Regina nut spisala, neje vrejdo za gesti. Ednin pa se je želoudec vöobrnou. Moram ti prajti, ka ti tö zavolo toga zovejš, ka ti je lagvo bilou.

- Nej, ka bi pa. Samo tak sam pito, vej ranč ne vem, sto je ta Regina, sam skončo najini güč.
Na, tak sam te zdaj vedo, zakoj je ta moja tašča Regina, trno čedna ženska, tak lagve volé bila. Dapa nam je tö lagvo bilou. Pa vejte, zakoj? Zato, ka je od čemerou v küjala tri dni vküper in vse tisto, ka je sküjala, smo mogli doma pogesti. Lejtali smo na šankrejt eden za drüгим, ka smo že brodili, ka ške ednoga napravimo, tak smo eden prej po drugom ojdi. Gda se mi je želoudec zmiriu, sam odišo v Monošter in si pojo cejli obed tam v Slovenskom doumi. Idnouk mo ta pelo moja tašča Regino tö. Mogouče se kaj navči.

MIKI

Ka je bilau...

.. je bilau. Baug vari, da bi nazaj prišlo. Pa itak. Gnesden se človek samo čüdiva, če si novine v roke vzema ali televizijo gleda. Zakoj? Zatok ka največkrat se tak čüje, se tak šte, liki bi si tü pa tam nazaj želeli stare cajte, stara šege. Leko bi stoj pravo, ka je tau norost. Gnesden znanost (tudomány) na več stvari da odgovor. Če rejsan na vse nej, depa za vnoge stvari je tau rejsan istina. Samo si vzemimo našo človeško zdravje, no pa naše betege. Gnes že na največ betegov znajo povedati, ka je, zakoj je pa kak bi se leko ali kak se moremo proti tomki braniti.

Če človek nazaj misli tak 60-70 ali ešče več lejt, se more čüdivati, kak so pa naši starci leko gdasvejta gor zrasli. Vej pa tistoga reda je znanost ešče menje "znala" pa tau tü nej za naše srmačke lüdi bilau. Naši stari

so gorzrasli, stvorili generacijo, steri smo gnes čedni, vönavčeni, vse vejmo, ka nam trbej vedeti za zdravje.

Pa itak. Gnesden vse več betegov de naprej, dosta je alkoholistov, pa že tüj pri nas gestejo, steri z narkotikumi živejo. Nauvi cajti, nauvi betegi. Pa te nam vsefale tanače davajo za tau, kak moremo živet, ka moremo gesti, kak se moremo obgibati, kak se moremo oblačavati pa vejga Baug, ka vse. Pa sam te ranč nej güčala od vrvastva, steri tak radi beremo, pa se vüpamo. Depa par lejt je že nikša druga nauta. Že pišejo pa güčijo od takšoga, ka je nam lüdam ninder eške znano, sploj pa malo starejšim. Naprej de, ka so prej nistarne rastline (növények) dobre za te ali tisti beteg. Pa ka prej je žirovny nej dobro gesti, ka prej v bečka kapüsta je baukši C-vitamin. Gra, gospod-

ške tikvi, küjano mesau, šalata, črni krü, gobe, grbanji, kraupni krumplinje, kaša... Kak je prej tau zdravo gesti.

Preminauča lejta, gda smo bole do pejnaz prišli, smo začnili načeše küjati, ovakšo (h)rano delati, kak inda svejta. Gda smo - pa da gnes zabadamou, masno žüpo küjamo, dobre masne klobase delamou, kapüsto masno küjamo, naj nišče ne povej, ka šanalivomou kaj od nji. Pa tau tak de skurok vsakši den v kedni. Te pa tüj pa tam nas tej moderni betegi zopodijo, pa žau nas na drugi svejt tü spravljajo. Tau je istina, ka nišče nede živo navčke. Liki nistarne grde betege prej leko vöokrauzimo s starimi recepti. Moji vrstniki, znate, kak smo geli kukarčne žganke... Dinski so eške baukši bili. Kak smo šparali mesau pa po nedelaj k obedi kak smo edno cejlo

kantlo šalate zeli, vcuj par cvirkov mesa. V zima smo poste držali, kloce smo geli pa z djabok mošt pili. Gda so pa kapüsto vö z bečke brali, kak je dobra bila tista žüpa. Pržano žüpo pa pečene krumpline smo meli za večerjo.

Žir (mast) je pa zaprejt biou, nišče je nej žir gor mazo na krü. Gda sam v zimi betežna bila, ka sam se razladila, doktor je tak pravo, ka naj mi dajo djaboke pa naj pijem kapüstinou žüpo z bečke.

Tak vidim, ka malo tau nazaj de. Pa je nej norost. Samo naj si ne pozabimo mošt delati, kapüsto v bečko klasti pa žganke küjati. Če pri gesti malo prišparamou, je tü nika. Živce (idegek) šparati tak ne moremou. Gnes so nej takši cajti.

I. Barber

"Če si v kakšoj skupini, moreš aldüvati za njau..."

... pravi Marija Dančič-Čiček, števanovska pevk. Pa istino ma. Pregovor tü tak pravi: Eden za vsakšoga, vsi za ednoga.

Znano je, da vsem skupinam, štere tuj pri nas v Porabji delajo, Slovenska zveza na konci leta drži edno lejpo prireditiv, gde si malo sedamo pa si zgučimo, kak je bilau pa kak naprej. Lani 20. decembra smo se pa nej samo na tau srečanje zbrali, liki posebno smo držali jubilej varaškim pa števanovskim pevkam. Človek se je samo veselijo, gda je vido med tejni ženskami takše obraze, šteri so že več lejt navzauči pri skupinaj. Pa je njij bilau največ. Med tejni je **Marija Dančič** tü, če je rejsan nej ona tista, štera največ lejt spejva pri števanovski ženskaj. Depa ona je takša članica, štera ešče gnes v službo odi, delat odi pa etak se vzema ešče za skupino tü.

Kelko lejt je stara vašo skupina pa ti si kelko lejt že med njimi?

"Skupina je 7 lejt stara, dja pa že 5 lejt delam z njimi." *Ti si z Števanovec rodjena? Zakoj si se vzela za petje?*

"Dja sam se v Števanovci narodila, depa v Andovci sam gorrasla pri dedeki pa pri babi. Zakoj sam se vzela za petje, bi bilau dugo razlagati, na kratki samo telko, ka sam vsigdar rada popejvala. Že sam prajla, ka sam v Andovci gorrasla. Ne tajim, gnes sam že več kak 51 lejt stara. V Andovci je tistoga reda vse ovak bilau kak gnes. Leko povejn, ka nas je - gda sam že malo vekša bila - dosta mladine bilau, vse je živelu, vse je bole veselo bilau.

Kak mala dekličina sam mogla krave pasti pa sam na

paši pri kravaj cejli cajt samo popejvala. Gda sam v šaulo ojdla, sam bila članica šaulskoga pevskega zbora. Gda sam malo zrasla, te je

sploj lepau bilau za nas mlade v Andovcaj. Vsakši večer smo mlejko nosili pa smo se te vküp poberali. Meli smo v vesi ednoga fudaša. Takšoga reda je on največkrat naprej prineso fude, no pa te nej gnauk pa nej dvakart sam samo po paunauči domau prišla z mlečno kanticov. Nigdar pa nigdar tau človek ne more pozabiti."

Praviš, ka ti je v Andovcaj lepau bilau. Če gnes staupiš na andovski funtoš, ka te čütiš?

"Srce mi malo bola brž bije. Vidim pa pred svojimi očami vse tisto, ka je gnauksvejta bilau. Tü pa tam so že samo kakšne zaraščane parčole, depa meni se tak vidi, ka je vse na svojom mesti. Ne vejim zakoj, depa vüпам, ka se gnauksvejta tau ešče oberne, v Andovcaj de znauvič lejpa mala ves, kak je bila. Moji stari starišaj ram je tü porüšeni, na mesto nje-ga so tihinci zozidali nauvoga."

Nika mi povej od tvoja družine. Kak tau oni "trpijo", ka ti odiš v zbor, na vaje, na nastope?

"Ka naj ti povejmo? Sploj rano, 19 let stara dekla sam se oženila. Moža mam iz šte-

vanovec, tuj v centri sva zozidala nauvi ram. Mava ednoga sina, ki je po poklici carinik. Zdjaj se je oženo nej dugo, pa je odišo k ženi na Csákánydoroszló. Tistoga reda, gda sam vstopila v skupino, sam obadva pitala, če leko odim ali nej popejvat. Njigva sta tomi nika nej prauito bila, etak je v družini nej problem. Ka v vsakdanešnjom življenji za toga volo doma tü več morem aldüvati, tau je gvüšno, depa z veseljem napravim za našo skupino kakoli. Kak sam že povedla, sin je carinik, na Rábafüzesi dela. Snejja pa dela pri firmi Dometal. Tam dosta Slovincov dela - šef Laci Domiter je tü Slovenec - ona se tam tü spravla s carinskimi zadevami. Na mojo velko veselje že zna par slovenski reči, če rejsan so ji naši slovenski moški najoprvin malo naurere reči navčili. Sin pa guči lepau našo slovensko narčeje.

Zdjaj, gda sva z možaum sama ostala, tadala odim v števanovski zbor, tau mi je sploj lepau, če rejsan večkrat žmetno tü."

Gda so vašo delo cenili, so povedli, ka pri vas večkrat nistarne falite od vaj. Pri tom je tau tü, da ste nistarne eške v službi. Kak tau ti vidiš?

"Gnes nas je 7 pri zbori, med tejni smo 3, štere eške delamo. Meni je med njimi najlažej, zatok ka dja vsigdar zazrankoma delam. Edna med nami je pa vsigdar ovak v službi, etak večkrat vöostane. Depa vsi drügi zatok tü mamu kakšne probleme. Če škemmo gor ostati - pa je tau potrebno - te vse menja smemo faliti pri vajaj."

Prajla si, ka je potrebno vam gor ostati. Zakoj?

"V Števanovci mamu samo tau edno skupino. Lüdje - tak vidim - nas poštüjejo pa radi majo. Pa nej samo v Števanovci. Sausadne vesi ranč tak kak lüdje v Porabji poštüjejo nas. Slednja dveje leta pa sploj tak čütim, ka moremo delati tadala. Dosta nas je popravljala naša Marija Rituper, ki nas iz Slovenije odi včit. Veselo je gnes popejvati zatok, ka tak čütimo, ka smo nika nej lagovejši kak kakši drügi. Slovenska zveza je nam vse napravla, ka je mogla, ka nam je potrebno bilau. Dobili smo dobro mentorico, dobili smo lejpi gvant, priliko mamu nastopati na različni prireditvaj. Že dugo lejt odimo v Slovenijo tü. Med tejm najlepše spomine mamu od Male Nedelje, gde se vsakšo leto srečamo, se veselimo pa včimo tü."

Prajla si, da vas Marija Rituper vči. Čüjem vas pa vidim, da ste dosta naprej prišli, sploj lepau popejvate. Te pesmi si ti tü vejdlala ali ji je Marija navčila vam?

"Dja sam nej dosta slovenski naut znala. Ka sam od stari čüla, sam vejdlala. Zdjaj pa, ka odim v zbor, pa ka nas Marija vči, smo strašno dosta lejpi pesmi spoznali pa tak čütimo, kak če bi je vsigdar vedli. Gvüšno, ka so nam te pesmi v vüjej pa v naši slovenski srcaj. Zatau je vrejdnost ojditi v zbor, zatau je nam lepau. V zbori vsakšoga rada mam pa bi lepau bilau, če bi zbor delo naprej, če bi prišli mladi vcuj. Tak čütim, od nas tü visi tau. Pitanje je, če mo mogli zdržati. Ge se vüпам, ka ja."

I. Barber

... DO
MADŽARSKE

VABILO

Zveza Slovencev
na Madžarskem
prireja
30. januarja 1999
od 20. ure

SLOVENSKI
PLES

v avli
osnovne šole
"István
Széchenyi"
v Monoštru.
Igral bo
ansambel iz
Slovenije

PRISRČNO
VABLJENI!

MEGHÍVÓ

A Magyarországi
Szlovének
Szövetsége
1999. január
30-án
20 órától a
Széchenyi István
Általános Iskola
aulájában
SZLOVÉN BÁLT
rendez.
A zenét
szlovéniai
zenekar
szolgáltatja.
Mindenkit
szeretettel
várunk!

Domotožje

Na štrto adventno soboto je MePZ Avgust Pavel z Gorenjega Senika biu pozvan v Mosonmagyaróvár na božični koncert in slovensko sveto mešo. V tom velkem varaši že dolgo lejt živejo porabski Slovenci, ki so s trbujom za krujom šli na sezonsko delo. Po cajti so se umožili ali oženoli, so si stanovanja, hiše zozidali. Pred

rila Kozara iz Martinja, Martina Ropoša, predsednika DSS-a in seničkoga župana so g. dekan v njini urad povabili, gde so pravli, da g. Kozara od danes naprej imenujejo za častnoga slovenskoga dušnoga pastira v Mosonmagyaróvári živečim slovenskim vernikom. Vü-pajo, da do takšna srečanja vse bole na gausto, naj-

smo mogoči včiniti za našo narodnost.

Po meši smo z našimi rojaki vred šli na obed. Pred obedom so se za(h)valili g. dekan József Nagy. *"Veseli me, da ste si vzeli čas za vaše rojake, za moje vernike, ki so dobri, delavni ljudje in verni kristjani. Z njimi se veselim, da se je njina dugoletna želja spunila. Za lepo slovensko mešo in lepo spejvanje vam Bog plati."*

Na obedu so naši rojaki bili z držinami, štere so se z nami veselile. Držina Fartek je že z dvema novima generacijama tam bila. Ovčarska Reska je z nami vret spejvala. Skaper Pišta je pa proso njegve mame pesem, stero sam ges nej mogla od djoja začniti, ker sva z njegvo mamov prejk tresti lejt vküper bile v pevskom zbori. Brašič Laci je to nej pozabo pesem Mi, Slovenci... Šulič Djürec je emo največ brig, skrbi, da je vse tou organizero. Temlin Toni bi rad čüjo njegve mame pesem: Voda mi teče po ciglaj. Grajkarin Tibi je biu fejst žalosten, ka so ma stariše v ednom leti mrli, djauko je, če smo stero mamino pesem spejvali.

Prišo je čas, gda smo se mogli posloviti. Znano je, da je slovo vsigdar težko, ali tej naši rojaki, če gli se večkrat srečamo, so se poslovili od nas tak, kak če bi na veke odišli.

Obečali smo, da bomo drugoč pa prišli. Bog vam plati vsem, ki ste tou organizerali, Državni manjšinski samoupravi za finančno pomauč. Dragi Slovenci v Mosonmagyaróvári, veselimo se, da ste še itak Slovenci, da ste nej pozabili slovensko reč, etak znamo, da mate vöro, vüpanje in lübezen. Te tri reči naj vas sprevedijo še naprej v tretje tisočetje. Naš pevski zbor vam želi, da bi se vaše želje spunile, enako tudi g. dekani Nagyi, da bi še naprej lepo pasli to malo čredo Slovincov.

Vera Gašpar

Irena Barber

Sam ostati

Števan pa žena Minka sta že dugo sama. Lejta so odletela, deca je daleč odišla. Falili so njima, depa stariva sta lepau živela. Mela sta sausadico, stera je čisto sama bila. Dece je nej mejla, mauž ji je pa lani mrau. Sausadna ženska, Ana se je dobro držala, kakoli je sama bila, vse je mejla. Tau, ka ji mauž fali, ka edna moška rauka fali pri rami, so drugi nej vpamet vzeli, zatok ka je Ana vse opravila.

Za edno leto se je pa pri sausadaj nika hüdoga zgodilo. Minka so tak brž obetežali, ka je nišče nej vörvo. Nej dugo so mrli, Števan so sami ostali. Dva stariva sausada, sama. Ana so vcuj navčiti bili k tomi, ka so si že dugo vse sami mogli opravlati, liki Števan so ranč nej vedli, ka vse nji čaka. Vse so znali opravlati, liki küjati, tau pa nej. Pokojna Minka so strašno dobra vertinja bili.

Že prvi kedon so Števan kaj nej vedli gesti. Te so je pa poiskali z županovoga urada ženske, pa so njim ponüjali, da bi si iz šaulske künje leko obed nosili. Kak edna slamica tistomi, šteri se zalejva, tak je tau bilau Števani. Veselo so si nosili obed vsakši den. Nej dugo, ka sausadna Ana vpamet vzemajo, ka človek kak obed prnese, za par minutov ga nese tavö pisom. Gda pa te obödiva? Drgauč pa Ana vpamet vzema, ka je zažgana pržigancina saga üšla z rama. Pa je ženska tau tü vidla, ka so človek vküp spadjeni, več so nej tisti, ka so bili. Ana so dobro znali, ka Minka falijo, pa küjanje. Prajti so pa zatok nika nej smeli.

Eden den je strašen vijer prišo. Po vesi je dosta škode napravo. Ana so meli dober ram, liki že je dugo nišče nej popravlo strejo. Vijer je - tak kak če bi vpamet vzeo, gde se leko notvdjej - tak raztrgo strejo, ka je v pet mestaj not teklo. Gda so Ana na drügi den k streji garico postavlati, so Števan ranč kaulag rama ojldi. Gda vidijo, ka Ana škejo delati, včasin pravijo, naj se ne pokušijo po garici ojdti, vej oni njim pomorejo strejo nazaj naprajti. Pa je tak bilau. Števan so cejli den delali. Ana so se pa vcuj sprajli, zarezali so piščanca, pa so takši obed naredli, ka so Števani sline vküp skočile v lampaj. Tau so vidli Ana, pa so dobro vedli za vzroke. Tau njim je dalo batrivnost, da so Števani gor ponüdili, ka do njim küjali vsakši den obed, Števan pa njim pomorejo pri kakšom moškom deli.

Od tistoga mau sta se nej čütila sama. Števani je na pamet prišlo: Pomagaj si sam, pa ti Baug tü pomore.

par lejтами so se pa spaum-nili, da bi radi več stikov imeli z rodno krajino. Nam so večkrat resno povedali, da se majo ovak vredi, samo njim zato še nika fali, tou je pa materin gezik, šteroga neščejo pozabiti, če gli so že več lejt med Vogrami in stariše že dostim ne živejo, ali itak radi se slovensko pogovarjajo. Morete pa znati, da so oni ostali v srci Slovenci, če gli med njimi že dosta nema kam titi v Porabji, ker oče in mama več ne živeta, majo pa zato še žlato pa prijatele. Vse več ji čüti, da doma, gde je tekla zibelka, več nemajo. Šteri tou ne proba, spoj ne vej, ka je domotožje (honvägy).

Slovenci v Mosonmagyaróvári so nas pred varašom čakali. Avtobus bi nej smeo voziti do cerkve, ali oni so nam vse tou pripravili, tak smo se leko pelali in parkirali pri cerkvi. S prisrčnim pozdravom so nas sprejeli g. dekan József Nagy, pozvali so nas brž v topli farof. Rejsan je preveč mrzlo bilou, zatok so nam ponidili küjano vino in domačo palinko. Gospoda župnika Lojza Kozara ml. iz Odranec, njenoga brata, orgonista Ci-

menja na leto ednok, da bi tü živeči Slovenci leko poslušali božjo reč v maternom geziki tö. Povedali so še, ka kak do mogoči, bodo oni tö pomagali. Kakšen lejpi sprejem! Kak je lejo, če madžarski pop ma takšen odnos do slovenskoga župnika in vörnökov! Nej nas samo küjano vino segrelo, nego dekanov topli pozdrav tö. Zgučali smo se za obred sv. meše pa za pomešni predbožični koncert. Gda je na cerkvenom törmi vöra odbila enajst, se je začnila sv. meša, stero so darüvali g. Kozar v slovenskom geziki. Pridigo so meli tak lejo, da so si naši rojaki brisali skuznate oči. Ta cerkev, gde smo bili, je stara in lejpa, ma dobro akustiko. Posvečena je na čast svetemu Gothardu.

Po sv. meši smo prišli s korusa pred oltar in tam meli koncert. Naš pevski zbor je na kratki predsednica zbora Irena Barber notik pokazala. Po koncerti je nam čestito mosonmagyaróvárski podžupan in sekretarka nemške manjšinske samouprave, ki je povedala, da občüduje našo malo slovensko manjšino, ka vse

DVOJEZIČNOST STOPNJUJE INTELEGENCO

"Dvojezičnost stopnjuje inteligenco, zato jo nekateri tako ovirajo." Ta stavek je za zaključek svoje kritične predstavitve položaja koroškega šolstva izrekel gospod Tomaž Ogris, vodja Oddelka za manjšinsko šolstvo pri Deželnem šolskem svetu v Celovcu, ali kot mu pravijo učitelji "glavni šolski nadzornik". Za koroške Slovence je namreč že od nekdanj značilno, da so si marsikaj v zvezi s svojo slovensko identiteto morali trdo izboriti. Tudi danes so v mnogih koroških krajih nacionalistične politične sile, ki nasprotujejo ohranjanju slovenskega značaja Koroške, zelo močne. Le-te prepričujejo ali celo zastrašujejo Slovence, da ne dajo otrok k slovenskemu pouku, preprečujejo razvoj dvojezičnosti, skratka onemogočajo Slovence, da bi ohranjali svoje vrednote. Tudi neenotno politično vodstvo koroških Slovencev ni ravno v prid ohranjanju slovenstva; in nekaj zagnanih intelektualcev je težko kos zahtevnim nalogam.... To so seveda moja opažanja o koroški stvarnosti.

Gospod Ogris nam je najprej predstavil podatke o stanju šol na Koroškem. Na t.i. narodnostno mešanem območju je 83 ljudskih šol; v vseh seveda ne poučujejo slovenščine, ker preprosto ni prijave učencev. Danes obiskuje dvojezični pouk približno četrtina učencev, to je v številkah približno nekaj nad 400. Koroško šolstvo se veliko povezuje s Slovenijo, tudi z ostalim zamejstvom. Močno je prisotna želja po neposrednem sodelovanju, brez togih birokratskih postopkov, ki velikokrat stvari otežijo. "Nacionalna romantika nam v današnjih časih prav malo pomaga; na stvari moramo gledati široko, interkulturalno," meni gospod Ogris.

Potem je sledil kratek ekskurz v zgodovino: po razpadu monarhije (1918) in plebiscitu so se Korošci znašli kot manjšina v avstrijski državi.

Na t.i. ljudskih štetih se je njihovo število drastično zmanjševalo, za kar so spet vneto skrbele protislovenske organizacije. Leta 1880 se je na tem območju izreklo za Slovence 85.000 prebivalcev, leta 1939 43.000 prebivalcev, leta 1951 42.000 in v času, ko je bila Avstrija že "svobodna" (1955. leta - avstrijska državna pogodba, zavezniške sile zapustijo Avstrijo), se je leta 1991 za Slovence opredelilo le približno 15.000 Korošcev. To je seveda zaskrbljujoče in upravičeno se lahko vprašajo, kaj je z narodnim preživetjem.

Po 2. svetovni vojni je na Koroškem stopila v veljavo t.i. Tischlerjeva odredba, ki je določila, da imajo dvojezični pouk (50% SL - 50% NE) vsi učenci v nižji ljudski šoli, da je v višjih šolah obisk pouka SL za koroške učence obvezen, da je tak pouk, glede na prvi dve točki obvezen za vse učence - regionalna komponenta - vsi prebivalci dvojezičnega območja naj bi bili dvojezični. Ta ureditev je relativno dobro funkcionirala, primanjkovalo pa je dvojezičnih učiteljev in učnih gradiv. Vendar so politične sile, ki so nasprotovale dvojezičnemu pouku, bile vedno bolj glasne, in 22.9.1958 so razveljavili Tischlerjevo odredbo. Starši so lahko otroke objavili od dvojezičnega pouka. Tako jih od 13.000 ostane pri dvojezičnem pouku le 2.000. Novi šolski zakon je predvidel novost - prijavo otroka k dvojezičnemu pouku. To velja na Koroškem še danes. Veliko šol je bilo zaradi pomanjkanja otrok ukinjenih. Dvojezična šola na Koroškem je integrativni del avstrijske šole.

Dvojezični pouk je do 3. šolske stopnje; tudi nekatere srednje šole so slovenske. Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, kjer je slovenščina kot učni jezik, dvojezični pouk je na celovski Trgovski akademiji, prav tako poteka dvojezično izobraževanje za učitelje na Pedagoški akademiji.

Koliko je današnja koroška narodnostna šola uspešna? G. Ogris meni, da manj, kot si želi. Za to so objektivni razlogi: šola mora graditi na temeljih, ki so bili ustvarjeni pred otrokovim vstopom v šolo. Nemščina je vedno bolj dominanten jezik okolja. To zelo vpliva na družino. Tako v družinah ni več slovenske komunikacije. Primanjkljaj so tudi predšolske ustanove - vrtci, ki največkrat ne nudijo spoznavanja v slovenskem jeziku. Slovenščina kot jezik na hierarhični lestevici jezikov v zadnjih letih pri Koroških kotira zelo nizko. Agressivna postaja angleščina, pa tudi italijanščina je vse bolj pomembna. To bi moral biti velik izziv za Slovenijo kot državo!

Veliko preveč je, če starši od šole pričakujejo, da bo v 3-4 letih nadomestila to, kar so oni zanemarili. Večina otrok namreč prihaja v šolo brez znanja slovenščine; so taki, ki delno razumejo, in peščica, ki razume. V razredu so skupaj vsi učenci. Učitelji morajo biti zelo usposobljeni za tako delo. Poskušajo tudi ustvariti čim več svojega gradiva. Obstaja tudi novost: če je k dvojezičnemu pouku prijavljenih najmanj 9 otrok, je to lahko samostojen razred.

Teze za zaključek:

- Nova definicija manjšinskega šolstva: Dvojezična vzgoja ni več samo manjšinski program, ampak pomeni vrata v Evropo.

- Dvojezična šola pomaga ohraniti in utrjevati identiteto manjšinske skupnosti, ne moremo pa si prijavljenih učencev k slovenskemu jeziku prilagajati.

- Sožitje se izboljšuje tam, kjer so dobri odnosi sicer.

- Gre za izobraževanje/formiranje človeka!

Predavanje gospoda Ogrisa lahko pove tudi porabskim Slovcem zelo veliko, zato se mi je zdelo pomembno, da njegove misli posredujem bralcem Porabja.

Valerija Perger

Milivoj M. Roš

ŠKRAT BABILON V ROURI

Ne ven, če ste že čuli za škrata Babilona. Ge ga trno dobro poznan pa si tak brodin, ka san edini clovik na cejlon svejti, ka san ga vido, ka san z njin gučo pa ka vejn za vse, ka je lidan uküper zmoto, znaštimo pa ovak ali tak napravo. Zakoj je glih mené najšo za edinoga padaša med lidami, mi je ške nej povedo, dapa, pride te čas, ka tou tó zvejn. Pa tak si brodin tó, ka van lejko kaj vóovadin od njega, ka ga tak malo spoznate. Najprle, ka je tou sploy škrat? Škrat je nej clovik pa neje žival, nej dúj, nej straj. Škrat je nej vekši od frtau cloveka, vrazži je pa leko za gezero lidi. Škratov je dosta na ton svejti in vsikiš nači vóvidi. Pa ške tou je, ka škrat ne mrgé. Un leko živé vseposejdi, najraj pa v lesej. Od toga, ka vse so škrati že lidan naredili, van ranč nemo gučo. Moj škrat Babilon je ranč takši. Zakoj se un zové Babilon? Zatok, ka živé v rouraj, pomejni, ka živé med lidmi že gezero in gezero lejt. V svojon žitki je že skouz dao za cejli Babilon lidi.

Sprtolejte se je razljaljo po zemlej, vse se je bidilo in bidu se je škrat Babilon tó. Na, vejn je nej spau, liki bole manjasti je biu v tiston zimskom mrazi. Od velkoga veselja je skako iz roura v rour iz sterih se je že enjalo kaditi, vejn je pa sprtrolejte, smo prajli. Skočo je tak v eden rour, se skozi peč potejgno nut v kunjo in tan sipo puno prgiško soli v župo, ka se je kújala na šparati. V drugon rami je vse cipele vküper zvejzo. Ka moremo, prišo je njegvi čas in norija je ojdila za norijo. Tan na srejdi vejsi stoji edna trno lejpa pa visika kuča, z lejpin pa visikin rouron. Gda go je zagledno, je od sreče skričjo:

*Kaka - bulu,
kaka - ba,
eden rour,
vala za dva!*

Skočo je s streje edne menše kuče, leto prejk trinajset strej in se na glavov zagnu nut v tej rour. Dapa, neje prišo nut. Glava njemi je ostala zakopana v debele masne saje, s svojimi kratkimi nogami pa je majúto es pa ta. Skur edno vóro njemi je trbelo, ka se je vóskopo. Čaren je biu, kak če bi iz Afrike prišo, iz svoji velki, do koulena dugi vüj pa si je té saje puco vse do prvoga punoga mejseca.

Gda je malo k sebi prišo in si sipo vzeu, te ga je zgrabo takšen čemer, ka se je v Ameriki zemla strousila. Dapa. Amerika je daleč. Kak naj vrejdz vzeme te lidi v ton rami, ka do začali pucati té svoj velki in lejpi rour. Neje dugo brodo. Zdigno je svojo kratko debelo rokou z dugimi nojetami prouti nebi, naredo seden krougov in zbrejčo:

*Kaka - bulu,
kaka - bi,
brž naj snejg es preleti!*

V tiston iipi se je tan, dapa samo nad tisto strejo, naredo velki oblak. Kouli küklov je fudno vóter, iz oblaka pa se začo sipavati ledeni snejg. V kuči je v tistoj minuti gratalo mrzlo, kak v ledenici. Oča, mati pa vsi domači so začeli kuriti, dapa... Nej so pa nej so mogli napraviti ognja. Čidale bole mrzlo je bilou, v peči pa je nej škelo goreti. Od nevoule so nej vedli, ka bi. Stoupili so tavó in ka so vidli? Samo kouli njivuga rama je zima bila, po cejloj vejsi pa sprtrolejte. Gor na streji se je smejau škrat Babilon, dapa, uni so ga nej vidli. Nika je nej pomagalo. Oča je stoupo po rouraš. Zato pa, ka je bila nedela, je rouraš prišo kumaj drugi den. Cejla držina je zmrzavala vse do zazranka. Te pa se je zgodilo čüdo! Kak je rouraš slejdnjč potejgno s kefov po rouri, oblaka več nej bilou. Na strejo je sijalo sunce, gnako kak na cejlo vejs. Držina pa rouraš so se samo škrabali po glavaj, razmili so nej nika.

Zdaj kumaj je škrat Babilon z velkin veseljon skočo nut v rour, se edno devejtkrat počujso po njen gor pa doj in biu srečen. Tisti den je držini tó nika nej naštimo, vejn so meli zadosta nevole zavolo tisti saj. Tak, vidite, je sprtrolejte zdaj bilou v cejlo vejsi.

Leko, ka de stoj pravo, ka san si vse tou vózmislo. Leko ka, leko pa ka nej. Ge vejn, kak je bilou, ka mi je tak povedo škrat Babilon. Če ne vórvlete van od njega več nika ne poven, če pa vórvlete, te pa leko, ka vam ške kaj od njega vóovadin.

SILVESTROVO 1998

Lepau je, če ti pajdaši pomagajo. Ge sam že v začetki leta 1998 znala, gé mo praznovala skok v zadnje leto v

pelati, ka je cesta bole skliska bila. Lepau smo se zmetile po sobaj v Hoteli Lipa. Malo smo ške časa

rejsan meli mednarodno veselico, zatou ka smo Slovenge pa Madžari na hrvaške pesmi plesali. Škoda samo, ka so dečki nej malo več špilali. Lepau je bilou, tak lepau, ka vam tau

Vesela družba

tom tisočletju. V Monoštri. V novom Slovenskom doumi. Tou sta si vözmislila Kosijova Lidija, dopisnica Radia Slovenija pa predsednik Slovenske zveze, Hirnökov Jauži.

Pet bab se nas je pelalo iz Sobote v Monošter. Tak smo šle na pout, ka smo ške oprejto mejo na Seniki najšle. Pa bole pomali se je trbelo

mele, pa smo se po varašketale. Pa smo samo malo lidi srečale, ka so se lekar že vsi pripravljali na najdukšo nouč v leti.

120 lidi je silvestrovalo v restavraciji Hotela Lipa. Največ je varaškij bilou, neka pa nas je tudi iz Slovenije prišlo. Tudi mužikaši, štirje dečki, šteri se zovejo Capuccino band. Tau nouč smo

Toga pujceka nesi k naši mizi

nemrem z besedami povedati. Nej samo ka smo dobro geli pa pili, pri naši mizi smo ške na tomboli daobili. Pujceka. Pa tau nej živoga. Toga so daubili pri sausednoj mizi. Mi smo pečenoga daubili.

Spodaj podpisano so poslali, ka je šla po nagrado, samo ka je pravi listek, s srečnimi številkami Korpičova Brigita mejla, kúpila ga je pa Sukičova Marijana.

Ka ške trbej dodati. Škoda, ka ste nej z nami bili. Mi smo

plesali do ranij vör, pa v mislih plešemo še gnes. Vüpjamo, ka de cejlo leto 1999 tak lüštno, kak je ta prva nouč v novom Slovenskom daumi bila.

Silva Eöry

Zdaj bi pa že rejsan leko domau šli

NIKA ZA SMEJ

Toni de se ženo

Toni dé k Gizinim starišom, da bi jo proso za ženo. Mati od Gize je preveč rada, ka se ji bo posrečilo dekle "odati". "Nika te moram pitati," pravijo mati. "Ali rad imaš deco?"

"Ja, celo obečam vam, ka va z Gizo mela dosta dece," pravi Toni.

"Dragi Tonček, tak se ne pašči, ka naša Giza že ma dva," pravijo mati.

Mladoporočenca

Peter pa Franciška veselo prideta iz cerkve. Po zdavanji jima gratolerajo, slikajo se. Francek se pa začne drejti Petri: "No, ti svinja, vüpam se, zdaj ka si se oženo, mojo ženo pri meri njaš!"

Vekivečna lübezen

Vilmoš pa Miška sta se po dugi lejtaj etognauk v Somboteli srečala. Miška je ta mlajši, pa nageri gé. Kak ide Vilmoši, ga spita vavle, če se je on tō oženo, če deco ma pa tak dale. Vilmoš njemi na red dava odgovore. "Zdaj pa ti, dragi moj padaš, vöovadi, če ti tō vörješ, ka je lübezen z ženov vökivečna, ka navöke trpi?" ga pita Miška.

"Ge tao ne vem," pravi Vilmoš, "ge sam že prejk dvajsti lejt oženjeni, pa ešče itak tisto edno žensko lüdim. Samo naj mi žena ne zveji!"

Betežna žena.

"Lorenc," pravi na tuma strašno betežna žena Justina. "Ka bode, če mo mogla

NIKA ZA SMEJ

mrejtí? Dragi moj mož, ne začneš vö z drügo ženskov?" "Nej, draga moja Justina. Dapa ka te baude, če ne böš mrla?"

V porodnišnici

Mlado Valerijo, komaj ka je porodila lepo deklico, doktor pitajo: "Se vam vidijo te lejpi rdeči vlase, ka to malo dejte ma? Ali ji je od očo erbala?"

"Ne vej, gospod doktor, ka je šapko meo na glavi."

Mali Hugo

"Mama, zakoj si tak pravla, ka je stric Šandor dober i lübezniivi človek gé?"

"Zatok, ka rejsan je takši." "Zakoj si ga pa te v omar zaprla, gda je ati domau prišo?"

NIKA ZA SMEJ

Dejte

Dve sausedici Marca pa Trejza se malo pogovarjata. "Vejš, ka je novoga, Trejza? Pokojnoga kovača žena je dejte mejla, malo deklüčino."

"Pa tao je tō kaj?" pravi njej Marca. "Nej je ona mrla, liki njeni mauž."

V spodnji lačaj

"Ne razmej Zoli, kak leko tak šlampasto vögledaš," pravi žena Irma. "Peldo bi si leko vzöo od sosednoga Karčina."

"Zakoj, on je bole eleganten?"

"To pa vejš! Zdaj nej dugo, gda sam ga oslednjim vidla, je v spodnji lačaj nači vögledo, kak ti v gvanti."

V. Gašpar

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc út 17,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993, se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3. zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.